

Pincode.

Schaarste en ruil

27/2/21

Noordhoff Uitgevers

Iedereen leert

Hoofdstuk 1 | Kopen is Kiezen

- 1.1 [Keuzes maken](#)
- 1.2 [Besteding van je budget](#)
- 1.3 [Het meten van je koopkracht](#)
- 1.4 [Arbeidsdeling en specialisatie](#)

1.1 Keuzes maken

Schaarste ontstaat doordat **middelen** < behoeften

Hierdoor moet je keuzes maken: hoe besteed je je geld en tijd?

Middelen zijn op deze manier **alternatief aanwendbaar**:

Geld:

Koop je nieuwe schoenen, of wacht je nog even?

Tijd:

Ga je naar de film, of ga je huiswerk maken?

Schaarste:

Je hebt niet genoeg middelen om in al je behoeften te voorzien.

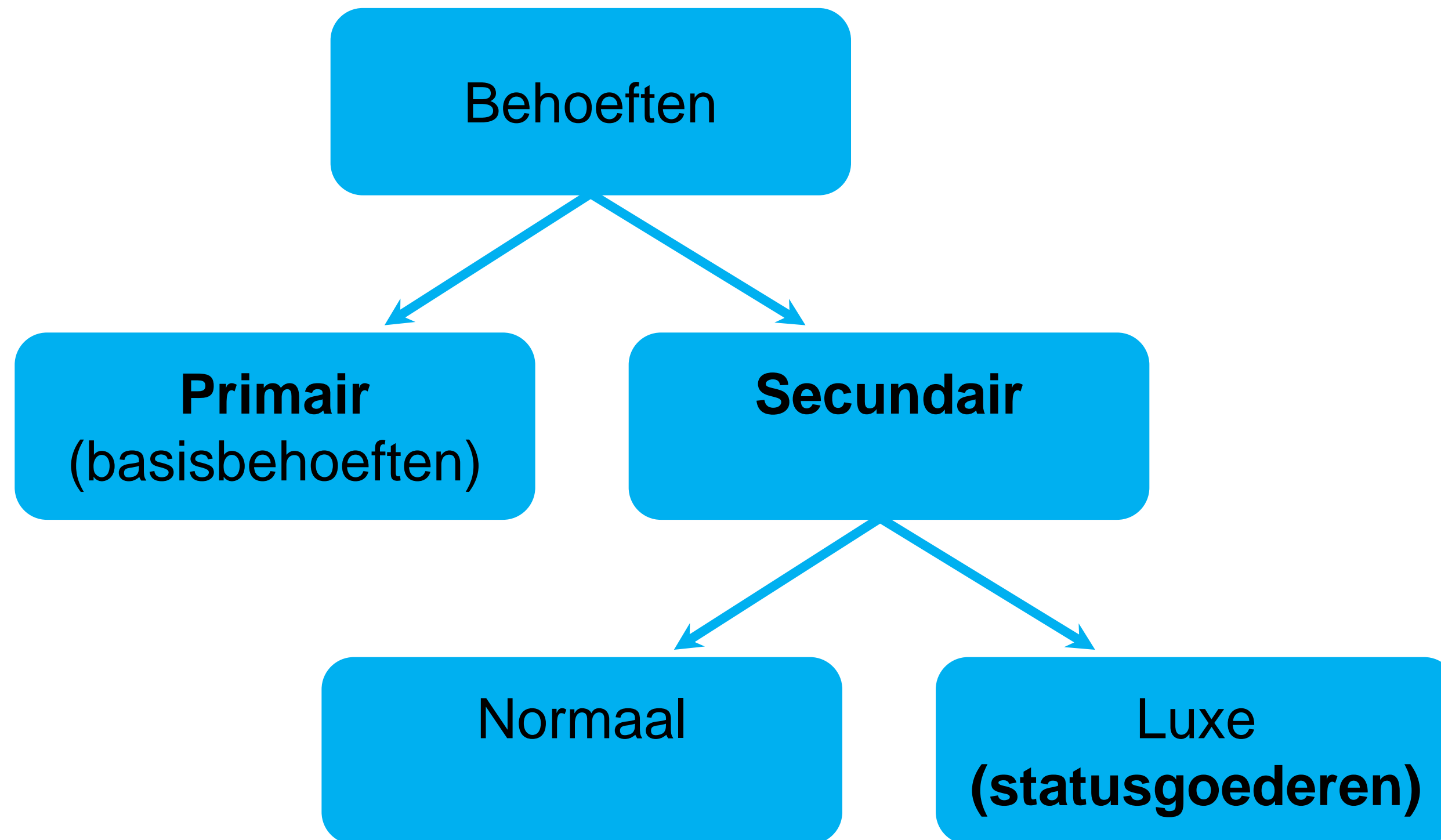
Middelen:

Tijd en geld.

**Alternatief
aanwendbaar:**

Middelen zijn voor verschillende mogelijkheden in te zetten.

1.1 Keuzes maken

Primaire behoeften:

Gericht op het overleven, zoals voedsel, kleding en onderdak.

Secundaire behoeften:

Alle andere behoeften als aan de primaire behoeften is voldaan.

Statusgoederen:

Producten waarmee je kunt voorzien in de behoefte aan erkenning, waardering en het je onderscheiden van anderen.

1.1 Keuzes maken

Om zicht te krijgen in je mogelijkheden om je geld te besteden, maak je een **begroting**.

Tabel 3 Voorbeeld gezinsbegroting

Inkomsten in €		Uitgaven in €	
Inkomen vader	769	Hypotheeklasten	1.099
Inkomen moeder	2.407	Energie	183
		Gemeentehellingen	205
		Telefoon	44
		Contributies	29
		Motorrijtuigenbelasting	31
		Benzine	15
		Kleding	255
		Huishoudgeld	430
		Recreatie	270
		Verzekeringen	508
		Schoolkosten	7
		Sparen	100
Totale inkomsten	3.176	Totale uitgaven	3.176

Budget:

Hoeveelheid geld waarover je in een bepaalde periode kunt beschikken.

Begroting:

Overzicht van verwachte inkomsten en uitgaven in een bepaalde periode.

1.1 Keuzes maken

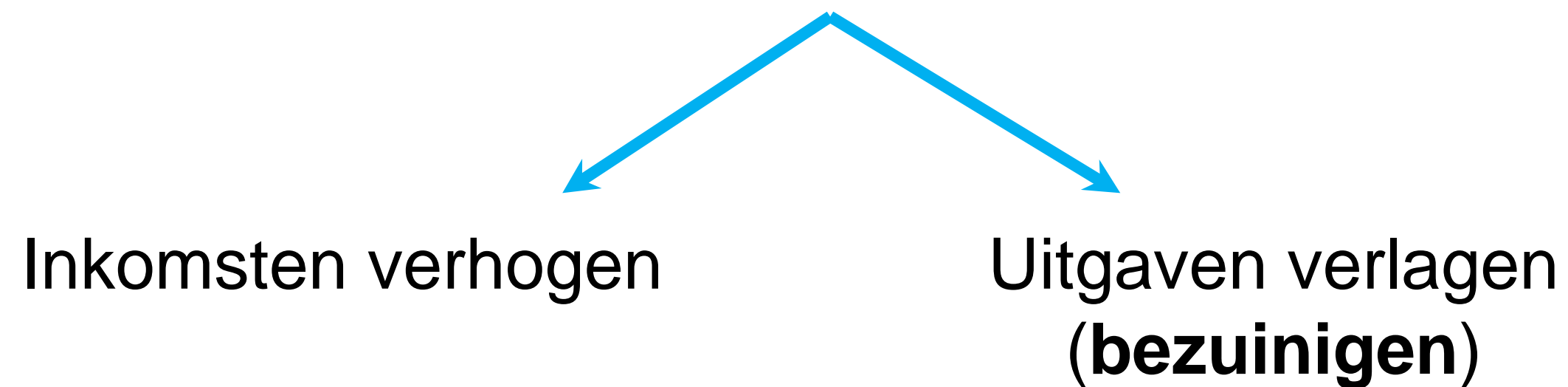
Je uitgaven kun je onderverdelen in drie categorieën:

- *Vaste lasten*
Uitgaven voor een vast bedrag die elke periode terugkomen (bijvoorbeeld: huur, gas en elektra, abonnementen, verzekeringen).
- *Dagelijkse uitgaven*
Regelmatige uitgaven die te maken hebben met de kosten voor levensonderhoud. Het bedrag kan per keer verschillen (bijvoorbeeld: eten en drinken, huishoudelijke artikelen en persoonlijke verzorging).
- *Incidentele uitgaven*
Uitgaven die af en toe voorkomen, vaak is het een groter bedrag (bijvoorbeeld: aanschaf van kleding, huishoudelijke apparaten en vakanties).

1.1 Keuzes maken

Een tekort op een begroting wordt een **budgettair probleem** genoemd.

Dit kun je oplossen op twee manieren:

Budgettair probleem:
Als je verwachte uitgaven hoger zijn dan je verwachte inkomsten.

Bezuinigen:
Het verlagen van je uitgaven.

1.2 Besteding van je budget

Je maakt keuzes omdat je middelen beperkt zijn.
Kies je het één, dan offer je het andere op.

Opofferingskosten bereken je als volgt:

Opbrengst van alternatief dat je <i>niet</i> kiest	
Opbrengst van alternatief dat je kiest	-
<u>Kosten van alternatief dat je kiest</u>	+
Opofferingskosten	=

→ Opofferingskosten zijn de *netto baten* van het niet gekozen alternatief

Opofferingskosten:
Alle middelen die opgeofferd moeten worden om iets te verkrijgen.

1.2 Besteding van je budget

Een **budgetlijn** kan helpen bij het maken van een keuze tussen twee producten bij een gegeven inkomen.

Een budgetlijn teken je met behulp van de volgende formule:

Budgetlijn:

Een model dat de samenhang tussen iemands inkomen en uitgaven weergeeft.

Formule

Budgetlijn

$$M = p_x x + p_y y$$

waarbij:

M = Inkomen (budget)

p_x = Prijs van goed X

x = Hoeveelheid goed X

p_y = Prijs van goed Y

y = Hoeveelheid goed Y

1.2 Besteding van je budget

Voorbeeld:

Adam heeft een inkomen van € 40 per maand

Hiervan betaalt hij drankjes en de toegang voor uitgaansgelegenheden

Prijzen:

Toegangskaartje   € 8

Drankje   € 2

Formule voor de budgetlijn:

$$M = p_x X + p_y Y$$

$$40 = 8x + 2y$$

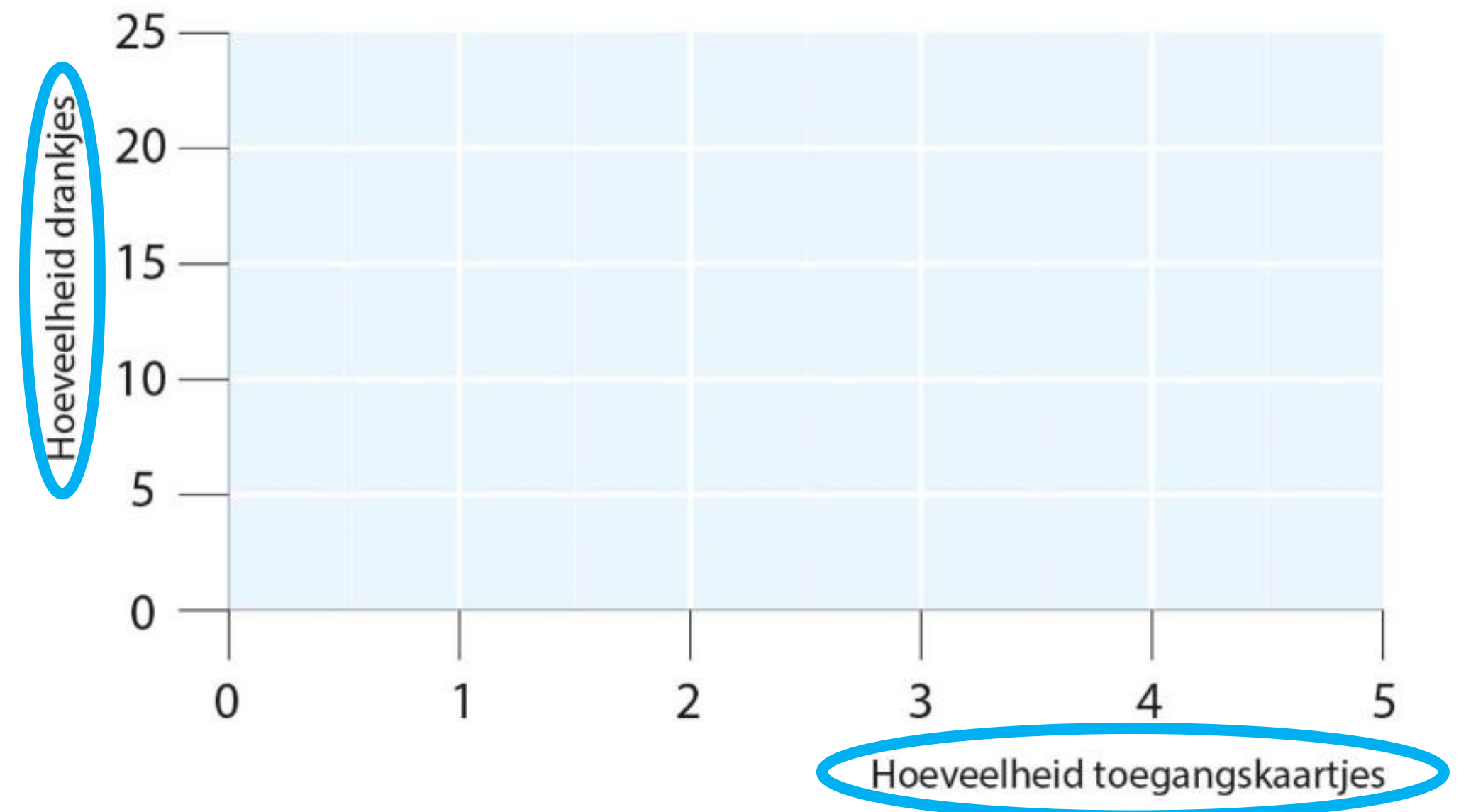

1.2 Besteding van je budget

Formule budgetlijn Adam $40 = 8x + 2y$

Op de y-as *hoeveelheid drankjes*

Op de x-as *hoeveelheid toegangkaartjes*

1.2 Besteding van je budget

Formule budgetlijn $40 = 8x + 2y$

Y-as *hoeveelheid drankjes*

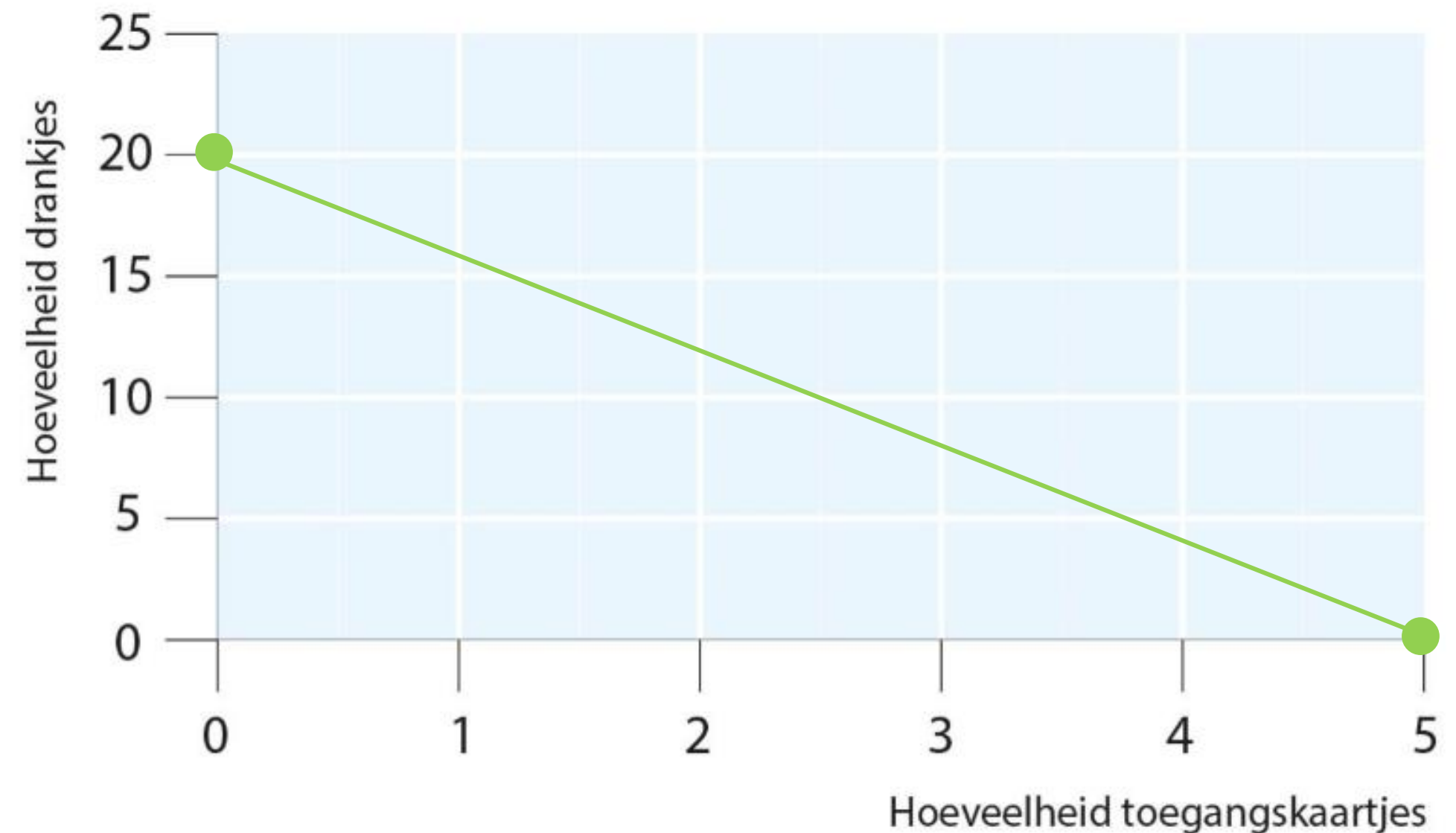
X-as *hoeveelheid toegangskaatjes*

Tekenen van de budgetlijn:

Stap 1 Stel je geeft al je geld uit aan drankjes
 $40 \div 2 = 20$ drankjes

Stap 2 Stel je geeft al je geld uit aan kaartjes
 $40 \div 8 = 5$ kaartjes

Stap 3 Teken de lijn

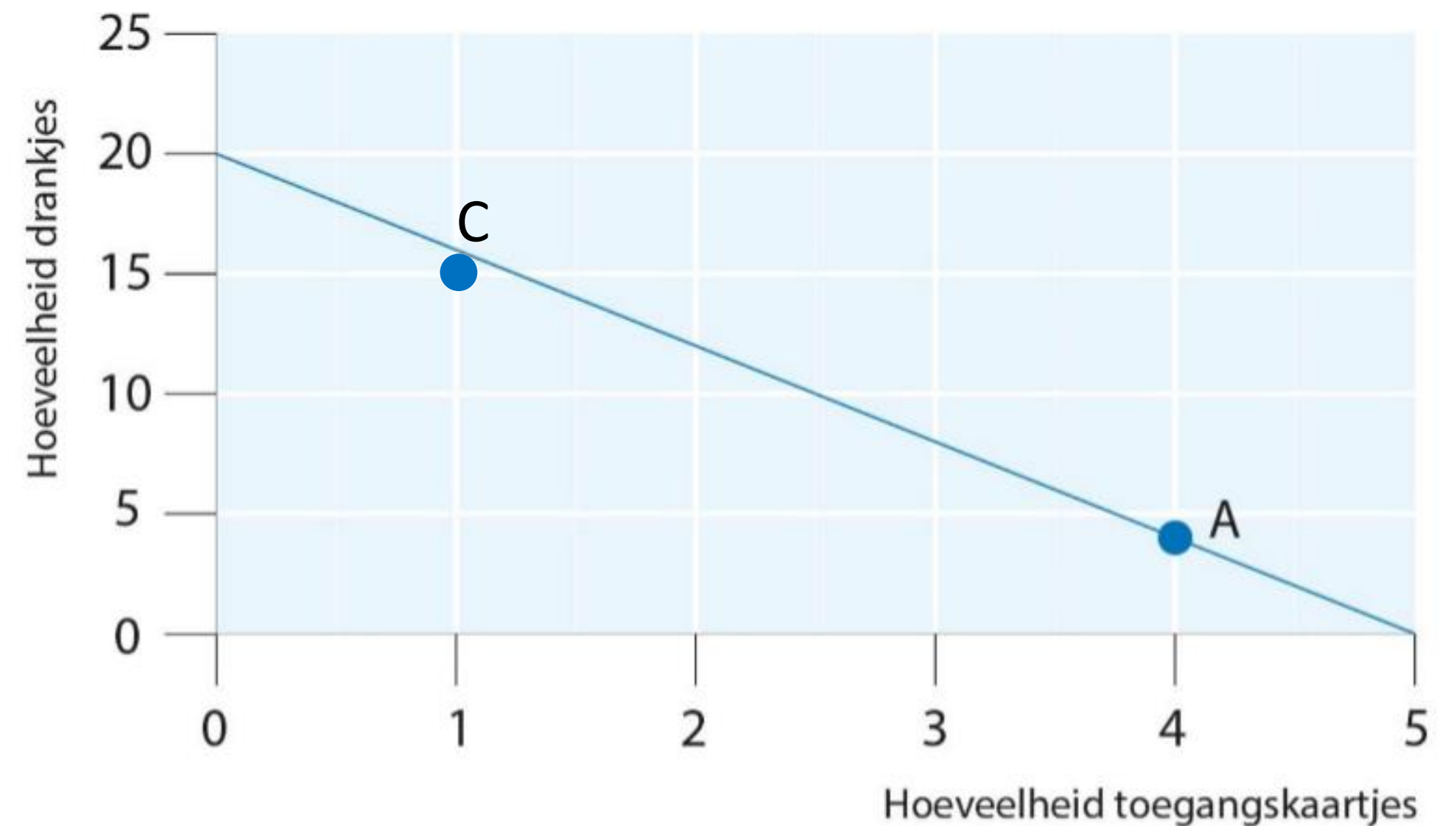
1.2 Besteding van je budget

Adam heeft het bestedingspatroon van punt A:

Adam koopt: 4 toegangsk kaartjes
4 drankjes

Claire heeft het bestedingspatroon van
punt C:

Claire koopt: 1 toegangsk kaartje
15 drankjes

1.2 Besteding van je budget

Bart heeft het bestedingspatroon van punt B:

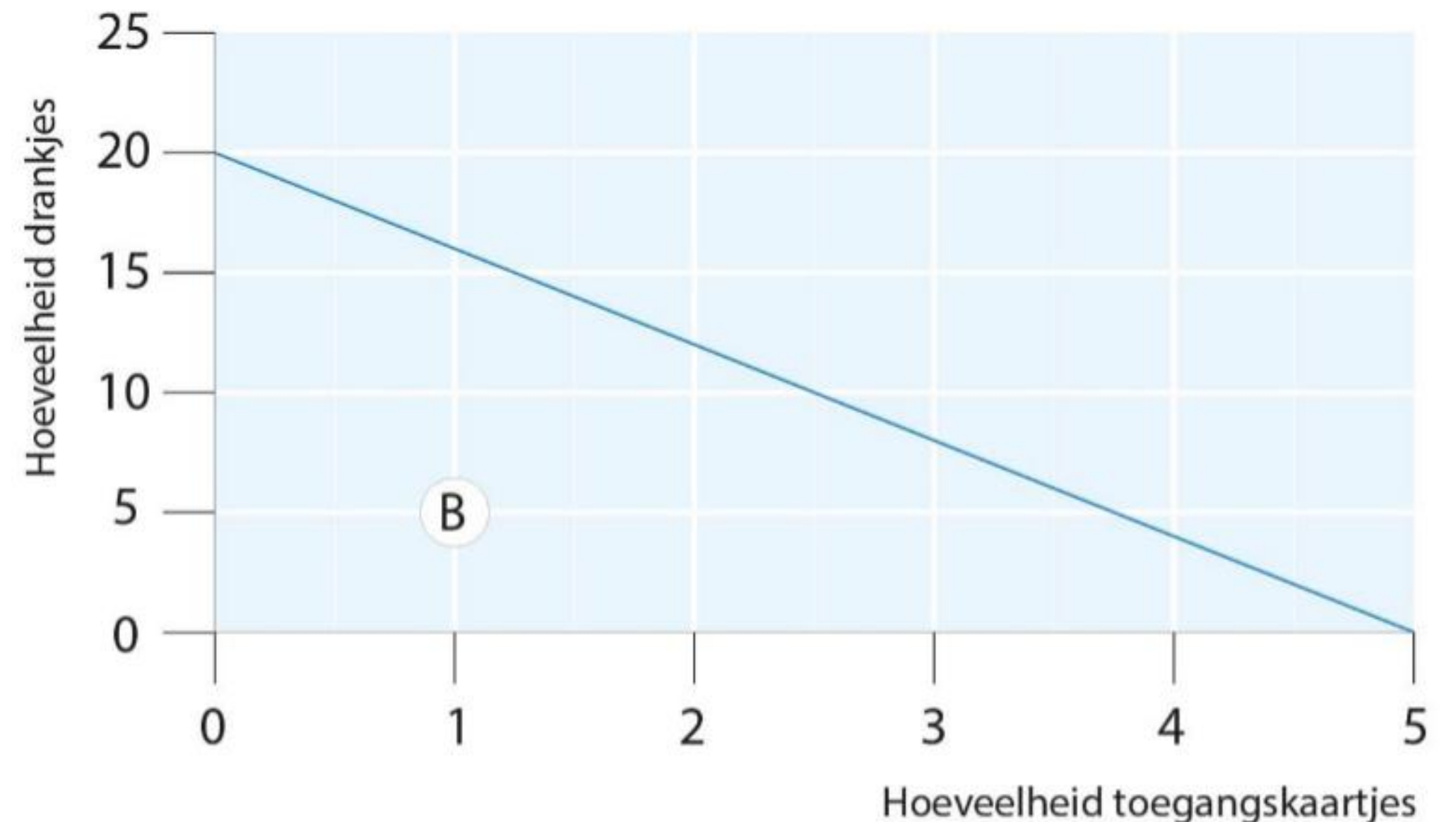
Ligt binnen de **budgetset**

Niet het hele inkomen wordt uitgegeven

Bart koopt: 1 toegangkaartje
5 drankjes

Budgetset:

Alle mogelijke combinaties van beide producten die je kunt kopen met je budget.

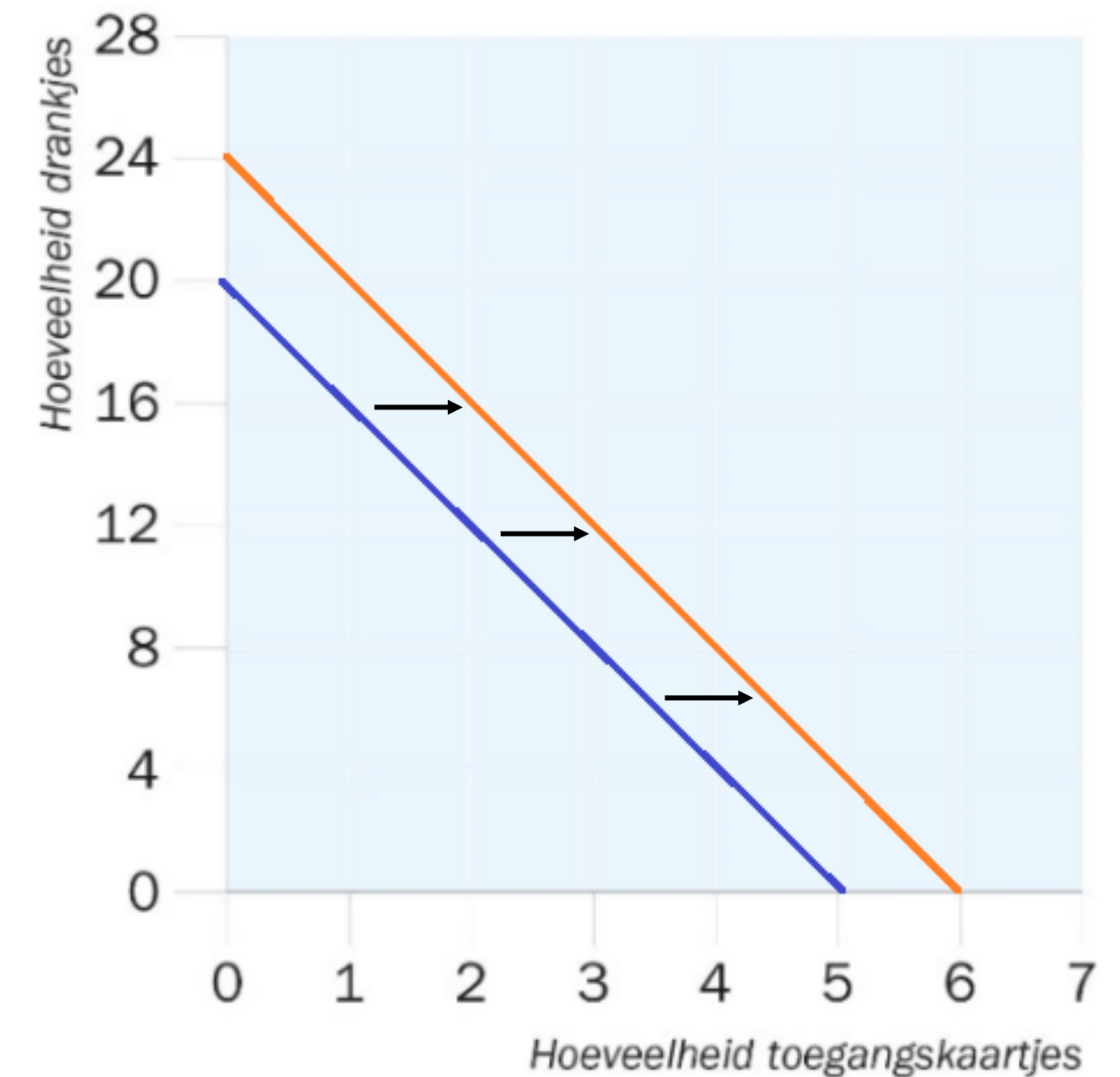
1.2 Besteding van je budget

Verschuiving budgetlijn

Oorzaak = verandering van inkomen

Het inkomen stijgt tot € 48.

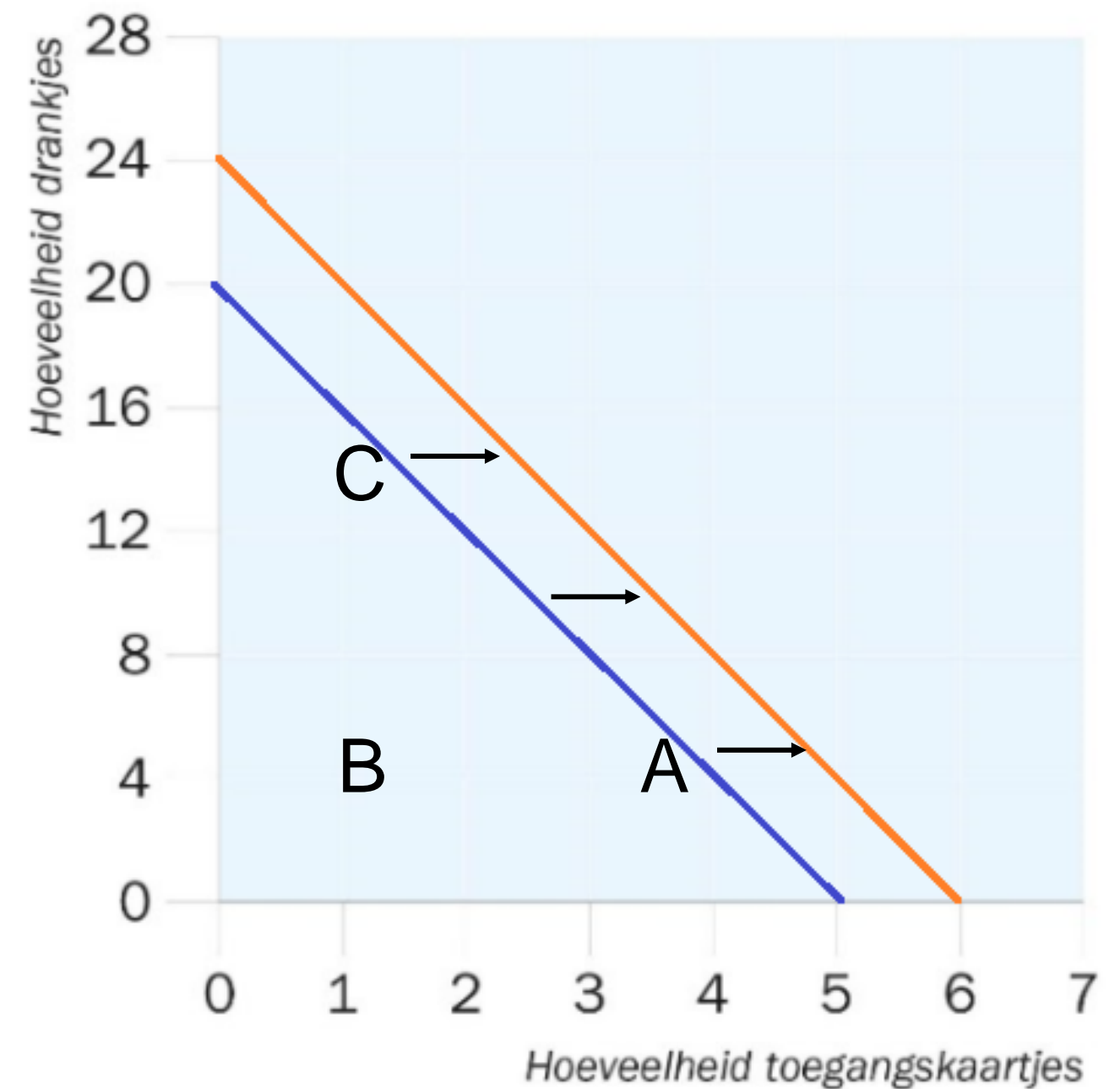
De budgetlijn verschuift naar rechts.

1.2 Besteding van je budget

Adam (punt **A**) en Claire (punt **C**) kunnen kiezen of ze de inkomensstijging aan drankjes en/of toegangskkaartjes besteden.

Bart (punt **B**) hoeft niets te veranderen aan zijn consumptie van toegangskkaartjes en drankjes.

1.2 Besteding van je budget

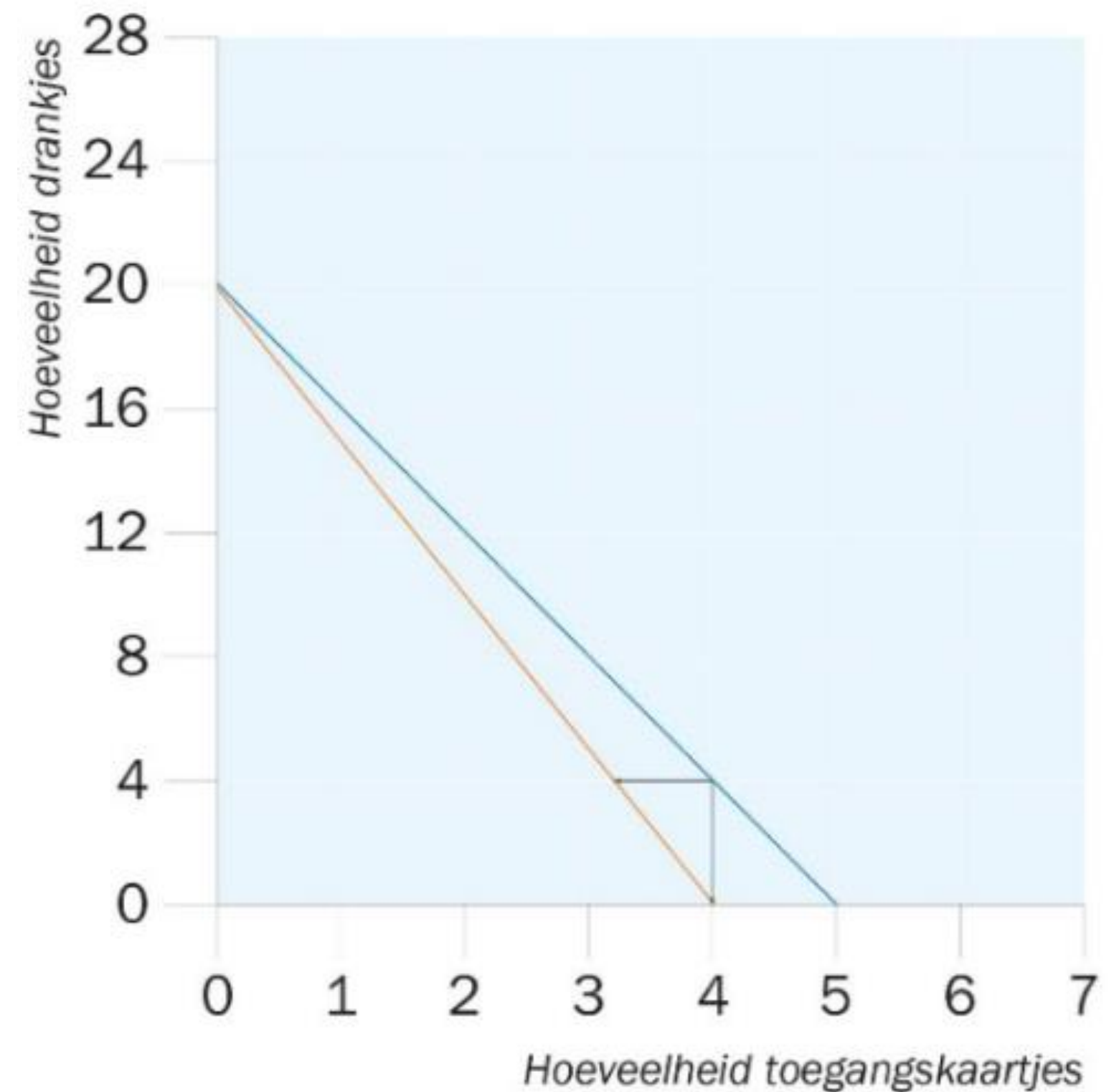
Verschuiving budgetlijn

Oorzaak = verandering van prijsniveau

De prijs van toegangskkaartjes stijgt naar € 10

Formule was: $40 = 8x + 2y$
wordt nu: $40 = 10x + 2y$

Gevolg is dat de helling van de budgetlijn verandert

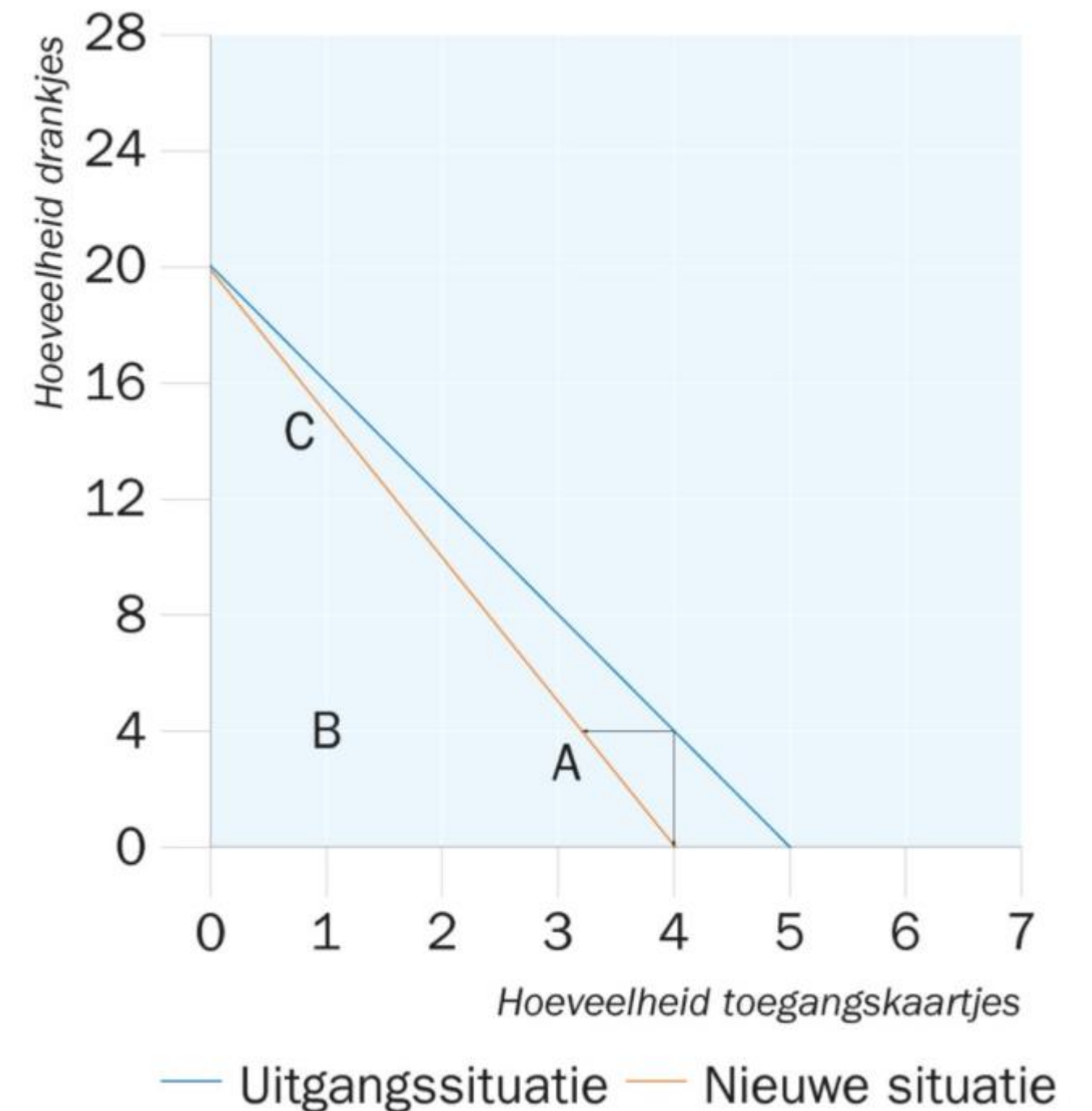

1.2 Besteding van je budget

Als Adam (punt **A**) evenveel toegangsk kaartjes blijft kopen, heeft hij geen geld meer voor drankjes.

Voor Claire (punt **C**) heeft de prijswijziging bijna geen gevolgen, ze kan nog steeds 15 drankjes kopen (maar houdt nu niets meer over).

Bart (punt **B**) hoeft niets te veranderen aan zijn consumptie van toegangsk kaartjes en drankjes.

1.3 Het meten van je koopkracht

De prijzen van goederen en diensten die we willen kopen met onze beperkte middelen veranderen regelmatig.

Om deze veranderingen te kunnen vergelijken gebruik je **indexcijfers** als hulpmiddel.

Indexcijfer:

Een getal dat aangeeft hoeveel een bepaalde grootte in een periode is veranderd ten opzichte van een afgesproken periode.

Formule

Indexcijfer

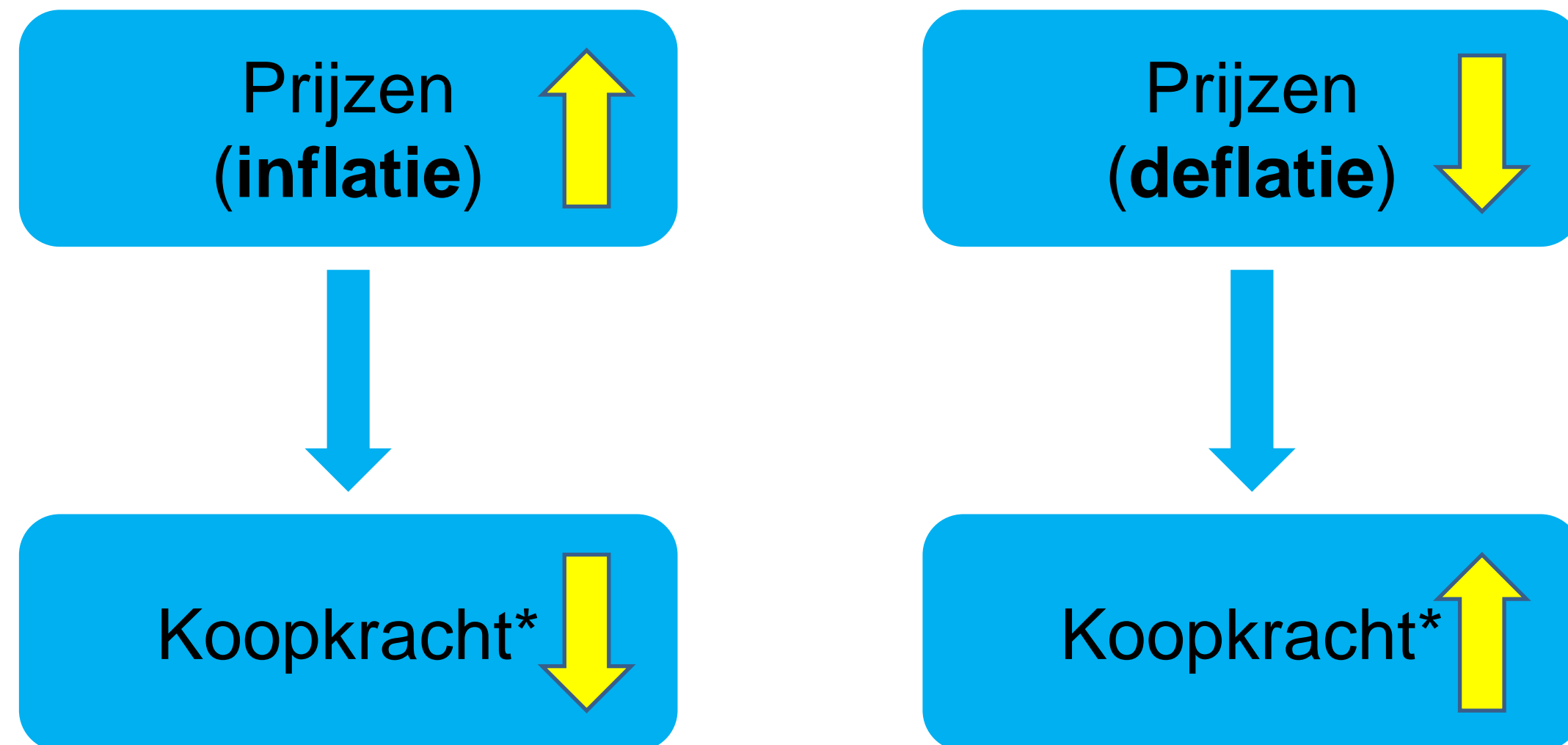
$$\text{Indexcijfer} = \frac{\text{waarde in een bepaald jaar}}{\text{waarde van het basisjaar}}$$

Voor het basisjaar gebruik je altijd het getal 100

1.3 Het meten van je koopkracht

Prijsveranderingen hebben invloed op je **koopkracht**.

*Let op: alleen als het inkomen niet, of minder hard mee verandert!

Koopkracht:

De hoeveelheid goederen en diensten die je met je inkomen kunt kopen.

Inflatie:

Het stijgen van de prijzen van goederen en diensten.

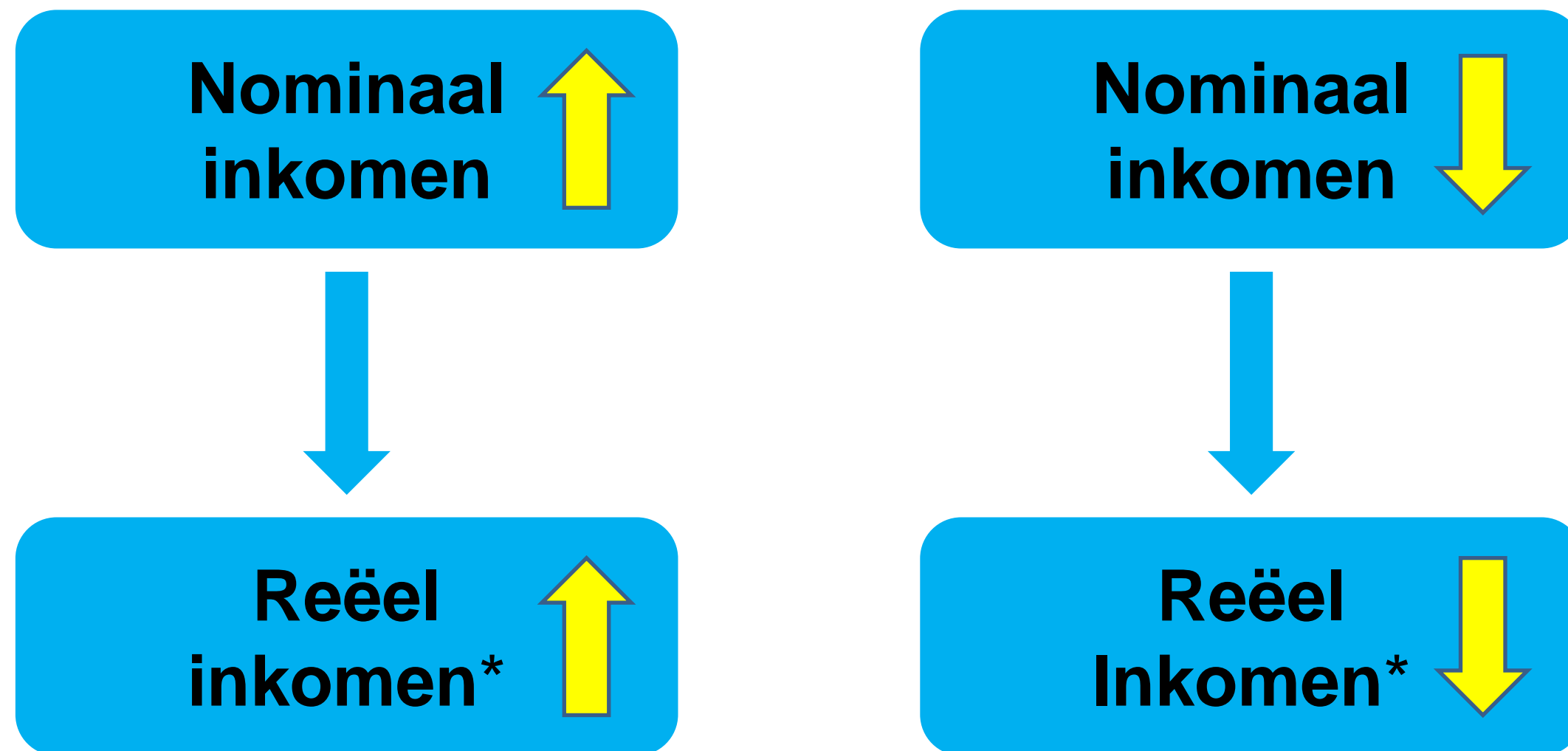
Deflatie:

Het dalen van de prijzen van goederen en diensten.

1.3 Het meten van je koopkracht

Inkomensveranderingen hebben ook invloed op je koopkracht.

Koopkracht wordt ook wel het **reële inkomen** genoemd.

Nominaal inkomen:
Het inkomen dat je in euro's verdient.

Reëel inkomen:
Het nominaal inkomen gecorrigeerd voor de inflatie.

*Let op: alleen als de prijzen niet, of minder hard mee veranderen!

1.3 Het meten van je koopkracht

Het reële inkomen kun je uitdrukken in een indexcijfer:

Formule

Reëel inkomen

Vulstregel: procentuele verandering reëel inkomen = procentuele verandering nominaal inkomen – procentuele verandering prijs

Nauwkeurlg: Indexcijfer reëel inkomen = $\frac{\text{Indexcijfer nominaal inkomen}}{\text{Indexcijfer van de prijs}} \times 100$

Of anders geformuleerd:

$$\text{RIC} = \frac{\text{NIC}}{\text{PIC}} \times 100 \quad \text{Reëel indexcijfer} = \frac{\text{nominaal Indexcijfer}}{\text{prijsindexcijfer}} \times 100$$

1.3 Het meten van je koopkracht

Prijsveranderingen worden gemeten met behulp van de **consumentenprijsindex (CPI)**.

Met behulp van dit boodschappenmandje vol gemiddelde prijzen bepaalt het CBS de omvang van de inflatie of deflatie.

CPI:
De prijsverandering van goederen en diensten van Nederlandse huishoudens.

Formule

Consumentenprijsindex $CPI = \frac{\text{som van (wegingsfactor per artikelgroep x indexcijfer per artikelgroep)}}{\text{som van de wegingsfactoren}}$

1.4 Arbeidsdeling en specialisatie

Gezinshuishoudens hebben geld nodig om goederen en diensten te kopen.

Bedrijfshuishoudens moeten deze goederen en diensten produceren.

Voor beide zet je **productiefactoren** in:

Natuur

Arbeid

Kapitaal

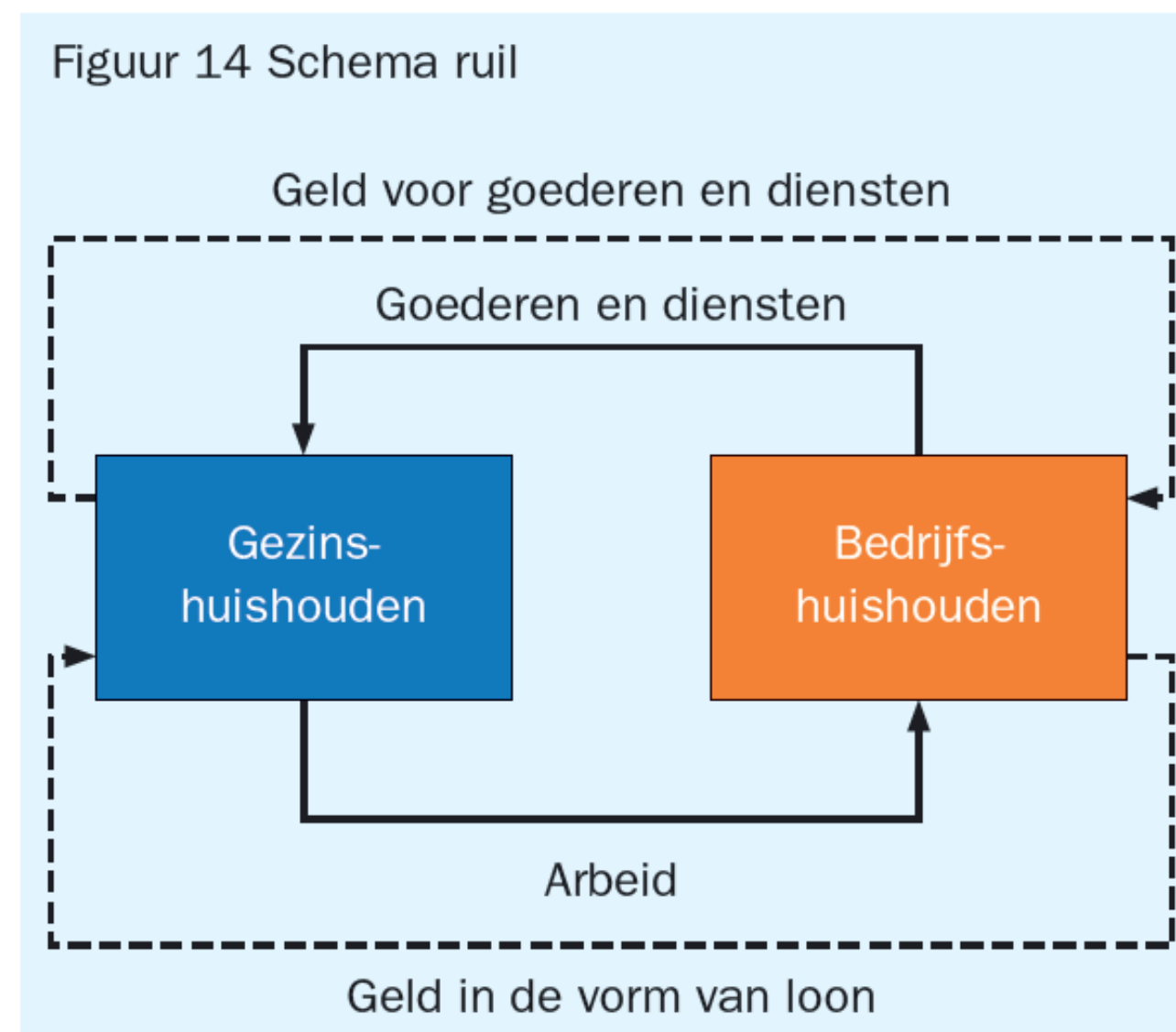
Ondernemerschap

Productiefactoren:
De middelen natuur, kapitaal, arbeid en ondernemerschap, die ingezet worden voor de productie van goederen.

1.4 Arbeidsdeling en specialisatie

Gezinshuishoudens bevredigen hun behoeften door te **consumeren**. Hiervoor is geld nodig. Dit verkrijgen ze door de productiefactor arbeid in te zetten.

Bedrijfshuishoudens **produceren** de gewenste goederen en diensten m.b.v. de productiefactoren in ruil voor geld.

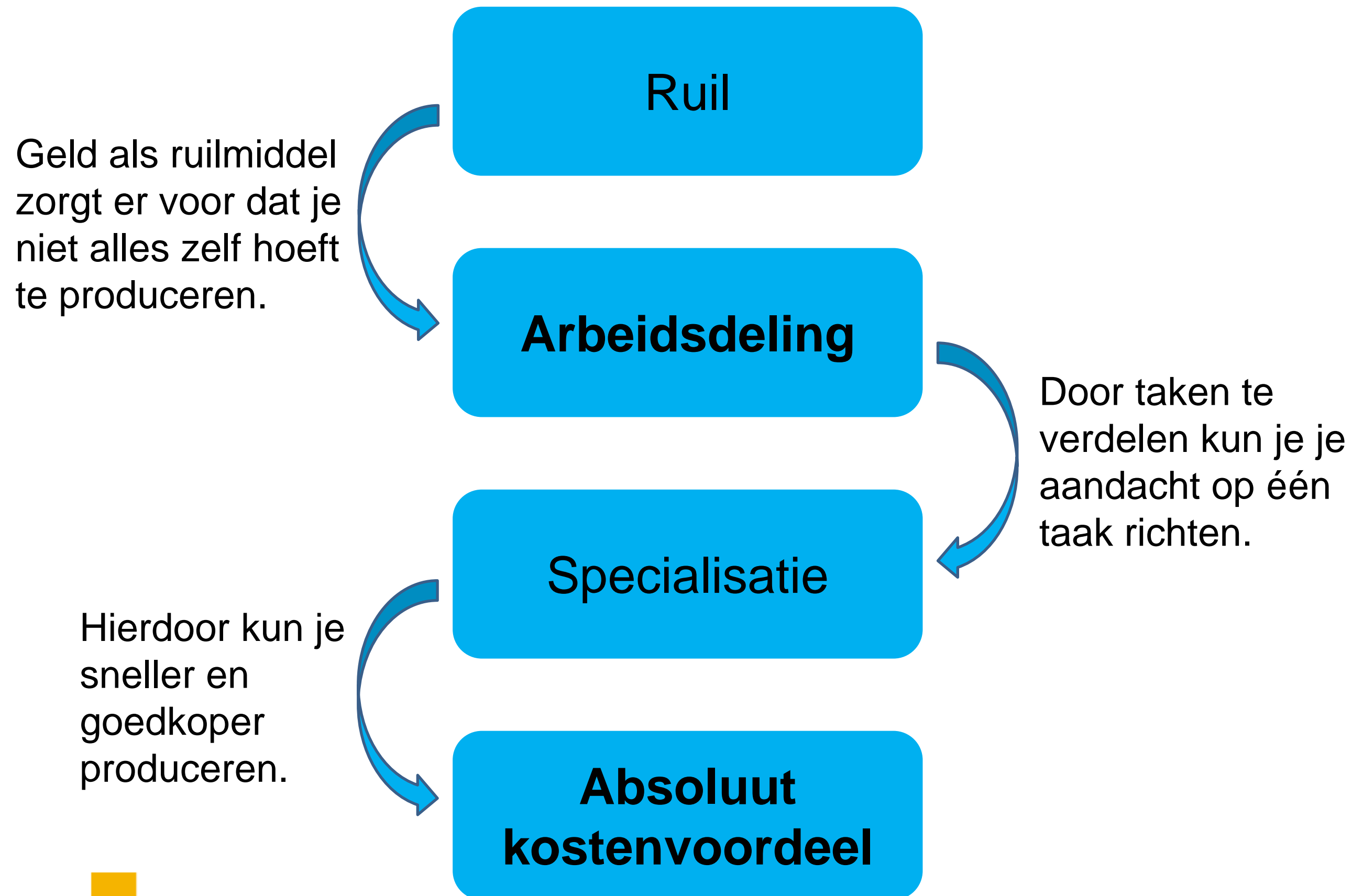

Consumeren:
De uitgaven die door gezinshuishoudens worden gedaan aan goederen en diensten.

Produceren:
Het maken van goederen en het leveren van diensten.

1.4 Arbeidsdeling en specialisatie

Arbeidsdeling:
Wanneer de taken binnen een bedrijf verdeeld worden.

Absoluut kostenvoordeel:
Als één producent een product goedkoper kan produceren dan andere producenten.

1.4 Arbeidsdeling en specialisatie

Bedrijfshuishoudens bereiken een absoluut kostenvoordeel door het verhogen van de **arbeidsproductiviteit**.

Arbeidsproductiviteit:
De omvang van de productie per arbeider per tijdseenheid.

Dit kun je berekenen met de volgende formule:

Formule

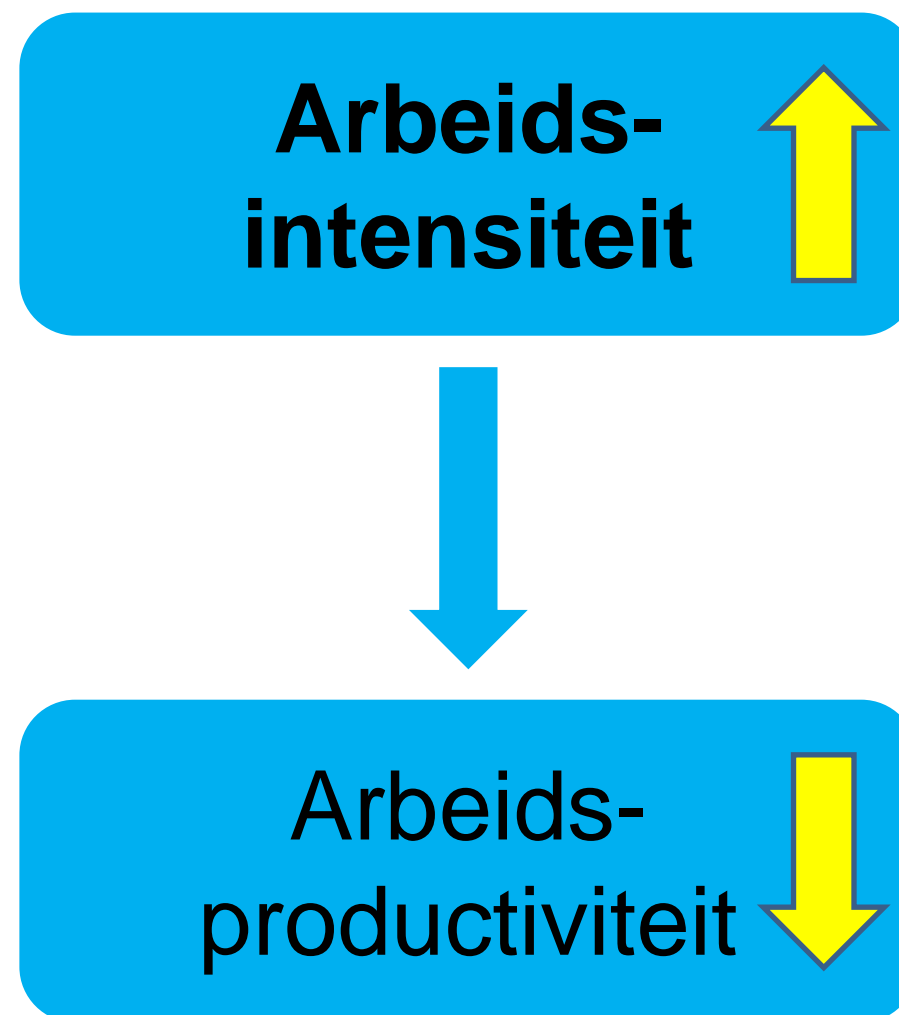
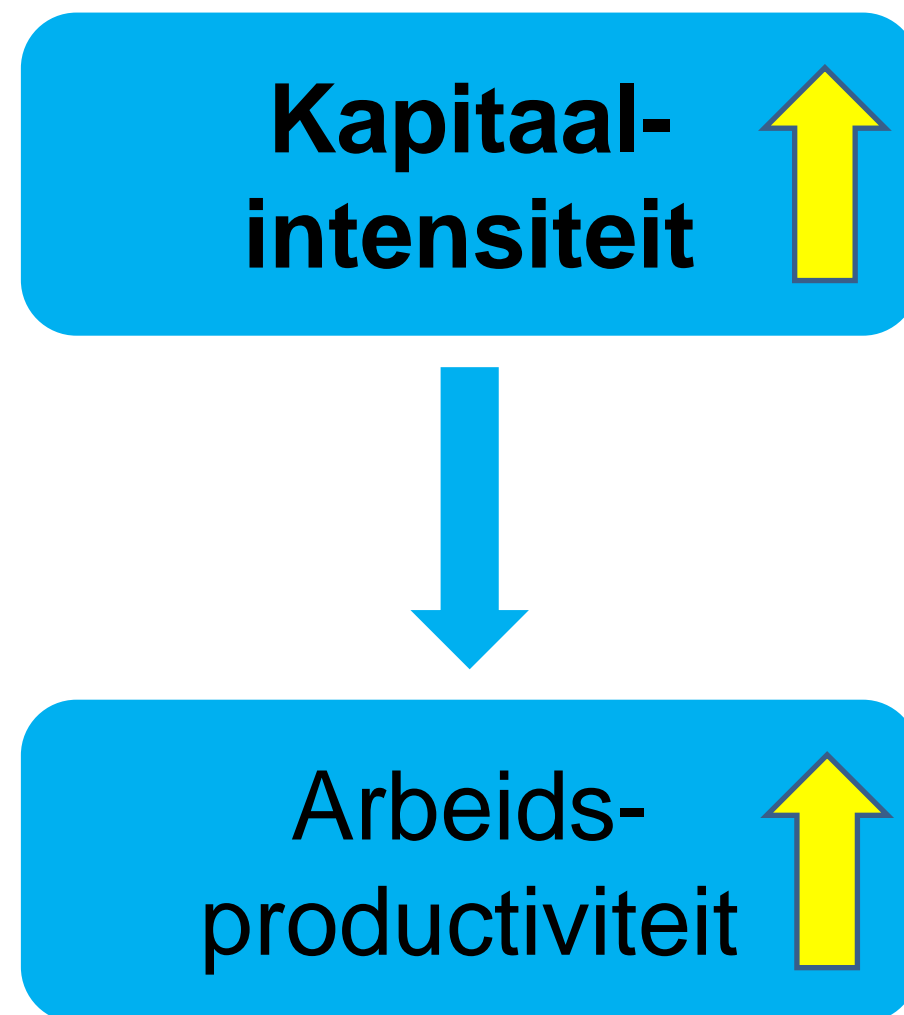
Arbeidsproductiviteit

$$\text{Arbeidsproductiviteit} = \frac{\text{totale productieomvang in een bepaalde periode}}{\text{aantal werknemers in dezelfde periode}}$$

De omvang van de productie druk je uit in geld of in eenheden productievolume.

1.4 Arbeidsdeling en specialisatie

Door de juiste allocatie van productiefactoren (zoals kapitaal en arbeid) kun je de arbeidsproductiviteit verhogen.

Kapitaalintensieve productie:

Bij het productieproces wordt relatief veel kapitaal en weinig arbeid gebruikt.

Arbeidsintensieve productie:

Bij het productieproces wordt relatief veel arbeid en weinig kapitaal gebruikt.